
**International Institute of Political Science
of Masaryk University**



Mezinárodní politologický
ústav Masarykovy
univerzity

*Pavel Čmiel, Dagmar Kaplanová, Lenka Pelegrinová,
Jana Strohalmová*

Evropská strana zelených

Working Paper č. 17

Příspěvek byl vypracován v rámci předmětu *Evropské politické strany a proces evropeizace* katedry mezinárodních vztahů a evropských studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, podzimní semestr 2006.

Brno 2006

Summary: In the first part of the working paper we characterize the European Green Party in general, that means its evolution, formal and ideological aspects of its programmes, organizational structure, membership and financing. The second part is focused on the functions which the EFGP exercises in the European political system. Two catalogues of functions are used in this analysis: first one from Klaus von Beyme and the second one from the work of Winfried Steffani. From the Beyme's point of view we can identify EFGP as a political party. One of the functions in Steffani's catalogue can not be perfectly applied to the case of EFGP (the real amount of legitimacy), nevertheless it can still be considered as a political party even from this point of view. In the third part, we are trying to compare different party types and their suitability with European Green Party. To achieve this objective, we use first organizational- based typologies of M. Duverger, L. Diamond and R. Gunther and S. B. Wolinetz and second new theoretical models of transnational party systems. In conclusion, we can say that even though the European Green Party is not conformable to the parties on national level, there can be found several attributes that convinced us it can be considered as a political party and also can be regarded as a special type of political party.

Keywords: political party, European political party, European Green Party, functions of political parties, typology of political parties, programmatic of political parties

1. Úvod

S vývojem evropské integrace vždy bylo úzce spjato působení politických stran. Na základě ideové spřízněnosti se v Evropě rozvinula transnacionální spolupráce některých podobně zaměřených stran z různých evropských zemí a v posledních desetiletích můžeme pozorovat trend k vytváření evropských politických stran, které samostatně působí na evropské úrovni. Přestože je téma politických stran na evropské úrovni často debatované a zkoumané, neexistuje shoda v tom, zda je lze skutečně považovat za politické strany vykazující stejné atributy a funkce jako strany na národní úrovni.

V naší práci budeme z tohoto pohledu zkoumat Evropskou stranu zelených (EFGP). Vybrali jsme ji z toho důvodu, že v souvislosti se změnami, které učinila ve svých Stanovách a Chartě v posledních letech by se mohla její charakteristika nejvíce ze všech evropských politických stran blížit definici politické strany. Strany zelených v Evropě navíc vznikaly později než strany základních ideologických rodin, jako jsou sociálně demokratická a

křesťansko liberální, dále působí odlišně zejména z hlediska organizačních aspektů i na národních úrovních, proto by mohlo být zajímavé zjistit, jestli toto specifické postavení zelených stran jako celé ideologické rodiny by mohlo ovlivnit fungování Evropské strany zelených jako jednotného aktéra na evropské úrovni.

V první části se zaměříme na představení EFGP jako takové, tedy na vývoj spolupráce zelených stran v Evropě, ideologický základ EFGP, formy členství, organizační strukturu, způsoby financování a formální stránky její programatiky. V další části využijeme dvou katalogů funkcí politických stran – autorů Klause von Beymeho a Winfrieda Steffaniho, abychom je mohli porovnat s funkcemi, které podle našeho názoru splňuje, a které naopak Evropská strana zelených oproti národním politickým stranám nevykonává. Ve třetí části se budeme snažit zjistit, za použití různých typologií politických stran, zda je možné Evropskou stranu zelených do některého (případně některých) z těchto typů zařadit.

Po prozkoumání těchto aspektů bychom měli dojít k závěru, zda a v jakém rozsahu lze Evropskou stranu zelených označit jako politickou stranu. Předem je třeba uvést, že pro naši práci předpokládáme, že Evropské unie je politický systém, ve kterém mohou působit evropské politické strany. Jelikož spolu všechny zkoumané aspekty samozřejmě úzce souvisí, jsou některé prvky popisovány vícekrát, ale vždy z pohledu daného zaměření konkrétní kapitoly. V práci používáme různá označení pro zkoumanou politickou formaci (EFGP, Evropská strana zelených, Evropští zelení, Federace apod.), podle jejích Stanov jsou zmíněné názvy zaměnitelné.

2. Obecná charakteristika Evropské strany zelených

Evropské strany zelených začaly vznikat a prosazovat se v 70. letech 20. století, a to v souvislosti s rostoucím preferováním nových, postmateriálních hodnot. I když tyto hodnoty nenahradily u většiny společnosti hodnoty materiální, zelené a ekologické strany prodělaly v poslední třetině 20. století

vzestup (Strmiska 2005: 24). Poté, co se zelení začali výrazněji prosazovat na národní úrovni, začala vzrůstat také potřeba jejich mezinárodní kooperace.

2.1. Vývoj spolupráce evropských zelených stran

V roce 1984 zástupci ekologických stran Belgie, Nizozemí, Lucemburska, Velké Británie, Francie, Německa, Švédska a Švýcarska založili Evropskou koordinaci stran zelených. Ve stejném roce byly vydány dvě deklarace, které měly za úkol vytyčit cíle zelených stran v Evropě a vytvořit pan-evropskou strukturu, která by sdružovala ekologické starny pod jednou společnou programovou platformou (Bican 2001: 85). V dalších letech rostl počet členských stran a po pádu komunismu se členy koordinace stávaly i ekologické strany ze zemí střední a východní Evropy. V roce 1993 byla Koordinace přetransformována do nové organizace, zejména kvůli potřebě oprávnění vystupovat jménem ekologicky zaměřených stran na mezinárodní scéně. Vznikla tak Evropská federace stran zelených (EFGP).

V únoru roku 2004 vznikla Evropská zelená strana (EGP), a to ve členské, organizační a programatické návaznosti na Evropskou federaci stran zelených.¹ V říjnu roku 2006 byla na druhém kongresu EGP přijata Charta, obsahující programatiku EGP.

V rámci zelených stran lze rozlišovat mezi tzv. puristy (striktně prosazují environmentalistické požadavky a odmítají zařazovat se mezi etablované politické proudy na pravo-levém spektru) a druhou skupinou zelených stran, které jsou pragmatictější a jsou označovány jako „rainbow parties“ (snaží se spojit ekologické požadavky s levicovou ideologií, čímž vytváří nový ideologický proud, jsou většinou ochotné účastnit se v politickém procesu jako standardní strany).

¹ Změny ve Stanovách byly převážně technického charakteru, aby EFGP dosáhla statutu politické strany na evropské úrovni dle článku 191 Smlouvy o EU. Použití pojmu Evropská strana zelených bylo v první řadě tahem politického marketingu před volbami do EP v roce 2004.

Nejdůležitějším prostředím pro působení evropských stran jsou frakce v Evropském parlamentu, i když evropská politika není soustředěna na parlamentarismus. Prostřednictvím frakcí jsou v EP vyjadřovány politické zájmy. Zelení mají v EP své zástupce od voleb roku 1984. Od voleb 1999 postupovali evropští Zelení v EP v jedné frakci s regionalisty, spojenými do Evropské svobodné aliance (EFA) (Pečínka 2002: 218). Toto spojení posílilo jejich vliv, avšak nezmenšilo artikulační možnosti zelených. V současné době jsou evropské zelené strany zastoupeny v EP prostřednictvím frakce Zelení/Evropská svobodná aliance, která vznikla v roce 1999. Po volbách do EP v roce 2004 je tvořena 42 poslanci ze 13 zemí.² Početně je čtvrtou nejsilnější politickou frakcí v EP.

2.2. Ideologicko-politické aspekty programatiky

Hlavním z požadavků EGP je tzv. eko-rozvoj. V tomto kontextu zelení zdůrazňují ekologickou udržitelnost, rovnost pohlaví, kultur, ras, sociální spravedlnost, svoboda jednotlivce, jeho sebeurčení. Eko-rozvoj má být založen na demokracii, transparentnosti, rovnosti pohlaví a právu lidí podílet se na rozhodovacím procesu.

Druhým základním principem je globální bezpečnost, a to ve smyslu předcházení ozbrojeným konfliktům, mírového řešení konfliktů, boje s chudobou apod. Urgentní prioritou je také nukleární odzbrojení a současně i smlouva o zákazu jaderných testů. Základem pro tento postup má být rozšíření možností OSN v oblasti bezpečnostních záruk (Bican 2001: 96).

Třetím hlavním programovým principem je tzv. nové občanství. Zde je zdůrazněna z hlediska společnosti nutnost dodržování lidských práv, práv menšin, občanských práv azylantů a práva na azyl.

² A to z Německa, Francie, Anglie, Nizozemí, Španělska, Itálie, Belgie, Rakouska, Dánska, Finska, Švédsko, Lucemburska, Lotyšsko.

Tyto hodnoty samozřejmě sdílí i další strany, EGP se odlišuje tím, že je považuje za vzájemně závislé a neoddělitelné. Podle EGP tyto postoje určují všechny naše činnosti vedoucí k celkovému udržitelnému rozvoji společnosti (Charta Evropských zelených 2006).

Ve vztahu EGP k EU je důležité poznamenat, že EGP se zaměřuje více na globální otázky než na problematiku EU. Ekologická doktrína obsahuje transnacionalismus jako logický výsledek potřeby koordinovat řešení ekologických a politických otázek na nadnárodní úrovni. Z toho vyplývá, že záběr oblastí, kterými se EGP zabývá, je v některých otázkách širší než má EU. Projevem tohoto principu je pan-evropanství, díky kterému se EGP odlišuje od ostatních evropských politických stran.

2.3. Formy členství

EFGP rozlišuje statut člena, pozorovatele (přidruženého člena) a individuálního člena. Členy jsou jednotlivé zelené (ekologické) strany z 29 států, které splňují následující požadavky (uvedeny v článku 4a Stanov – „Statutes“):

- jsou založeny v evropském státě nebo regionu;
- podepsaly Guiding Principles (hlavní ideové principy Federace);
- akceptovaly Stanovy (Statutes) Federace;
- byly akceptovány Federací jako členové na základě žádosti o vstup, kterou posuzuje Rada Federace.

Na návrh Komise může Rada dvoutřetinovou většinou udělit statut pozorovatele stranám, organizacím nebo hnutím, které přijaly Guiding Principles Federace. Statut pozorovatele neznamena automatické přijetí za člena, ale ani není podmínkou pro podání žádosti o členství. Pozorovatelé se mohou vyjadřovat k problémům, ale nemají žádné hlasovací právo.

Federace je také otevřená individuálním členům, ale pouze za určitých okolností. Členem federace se nemůže stát jakýkoli jednotlivec, ale pouze takový člověk, který významně přispěl k rozvoji „zeleného“ myšlení nebo struktur a komise ho jednomyslně přijala a Rada ratifikovala. Členové zelené frakce v EP jsou automaticky za takového osoby s možností individuálního členství považovány (pokud je tedy jeho originální strana členem Federace). Další podskupiny individuálního členství jsou tvořeny donory a podporovateli. Právě individuální členství posiluje postavení Evropské zelené strany.

Třemi hlavními přidruženými organizacemi, resp. pozorovateli jsou Federace mladých evropských zelených a dvě přidružené asociace ze Srbska a Běloruska. Další organizací, která má ve Federaci statut pozorovatele, je sdružení Ecological Forum in the Union for Freedom.

Specifickou podobou členství, která je odlišná od členství ve Federaci, je pro ekologické strany účast ve frakci stran zelených v EP. Strany, které uspějí a získají mandáty ve volbách do EP se sdružují v tzv. skupině zelených (Green Group), což je oficiální klub ekologických stran v EP. Tato skupina je také jednou ze strukturálních součástí organizace EFGP a Federace může být na půdě EP reprezentována výhradně touto frakcí.

Dnes má Federace třicet pět členů (členských zelených, ekologických stran) z dvaceti devíti evropských zemí (včetně zemí z východní Evropy a evropské části Ruska).³

2.4. Organizační struktura

Struktura zelených stran se výrazně liší od struktury klasických politických stran na národní úrovni. Struktura Federace, stejně jako stran, které ji tvoří, je odvozena od základních principů, které jsou také rozdílné oproti jiným

³ Viz. seznam členských stran a zemí v příloze č. 1.

politickým stranám. Zelení kladou značný důraz na decentralizaci stran, kdy si mnoho z nich udržuje pouze povahu federací či konfederací. Dalším specifikem zelených stran je neexistence jednoho stranického lídra, ale např. mají dva mluvčí nebo politického a stranického sekretáře, kteří jsou si rovni.⁴

Od jiných stran zelené také odlišuje prosazování principu rotace vedení nebo volených zástupců strany a důsledné prosazování rovného zastoupení mezi muži a ženami zejména ve vedoucích funkcích (Fiala, Mareš 2001: 90), kde musí být nejméně 40% žen nebo mužů.

Struktura ekologických stran je založena na principu decentralizace. Struktura vždy vychází z té nejnižší úrovně – místní, na níž se nacházejí základní prvky stran. Základním prvkem struktury jsou tedy národní ekologické strany. Nově utvářenou strukturální úrovní jsou tzv. regionální sítě. Je jich šest a mají vytvářet střední strukturu mezi národní úrovní a nejvyšší úrovní vedení Federace. Nejvyšší úrovní je celoevropské vedení Federace.

Orgány Federace jsou Kongres, Rada a Komise, dále pak Mediační komise a Skupina pro finanční monitoring.

Kongres EFGP je složen ze 400 delegátů členských stran. Počet delegátů pro jednotlivé členské strany se určuje poměrným způsobem tak, že polovina křesel se rozdělí podle počtu získaných hlasů v posledních národních volbách a druhá polovina se rozdělí proporčně podle procentního podílu voličských hlasů, který strana dosáhla v posledních volbách. Jeho hlavní kompetencí je rozhodování o programu, základních principech a stanovách Federace.

⁴ Čeští Zelení jsou zřejmě jednou z výjimek potvrzujících pravidlo, protože mají svého jednoho lídra – Martina Bursíka.

Rada koordinuje iniciativy a aktivity podle programu a také obecnou politiku Federace. Volí Komisi, rozhoduje o žádostech o členství a vyloučení, podporuje a zhodnocuje aktivity Komise.⁵

Komise je složena z devíti členů – jsou to dva mluvčí (vždy jedna žena a jeden muž), generální sekretář, pokladník a pět dalších členů. Komise nese odpovědnost za stálou reprezentaci Federace, za vykonávání rozhodnutí Rady a za činnost sekretariátu.

2.5. Formální aspekty programatiky

Stranické programy lze zkoumat ze dvou pohledů. Buď z formálního hlediska – jaký typ stranického programu konkrétní program představuje, nebo z ideologicko-názorového hlediska – ideologické vymezení a návrhy řešení konkrétních programů. V této kapitole se zaměříme na zkoumání programatiky z formálního hlediska a pokusíme se nalézt shodné atributy s národní politickou stranou.

Olzog a Liese rozlišili čtyři základní formy programatického vyjádření stran, kterými jsou 1. základní programy, 2. akční programy, 3. volební programy a 4. vládní prohlášení. Základní programy jsou podle nich jistými „ústavami stran“, kde jsou představena základní politická stanoviska k nejdůležitějším problémům. Jsou založeny na světonázorovém fundamentu každé strany, odrážejí její sebereflexi a posilují integraci členů. V jejich středu jsou základní hodnoty za něž se strana zasazuje.

Základním programem EFGP jsou podle Fialy a Mareše Guiding Principles, které musí podepsat všechny strany vstupující do Federace. Tyto principy jsou základním výchozím bodem pro ostatní méně obecné projekty. Dnes bychom sem zařadili celou Chartu Evropských Zelených, protože Guiding principles představují její nedílnou součást. Základem programových cílů

⁵ Srov. Fiala, Mareš 2001 a čl. 12 Stanov.

Federace je provádění důsledné ekologické politiky, vyzdvihování sociální spravedlnosti, participační demokracie, nenásilnosti a potřeby ekologicky i sociálně udržitelného rozvoje.

Akční programy rozvíjejí v dlouhodobé nebo střednědobé perspektivě konkrétní cíle a aktivity ze základních programů. Podle autorů této typologie stranických programů je hranice mezi základním a akčním programem neurčitá. Z obou možností je nutné vytvořit syntézu, v níž jsou výchozí principy základního programu naplňovány pomocí akčního programu. Za akční program se dá u EFGP považovat dokument A Green Future for Europe, který je zaměřen na konkrétní politiky na úrovni EU.

Volební program Federace je aplikován v souvislosti s volbami do EP. V roce 1999 byla Federace dokonce jedinou evropskou politickou stranou, která vytvořila celoevropský program ekologických stran, jež byl platný pro její členské strany ve všech státech EU. Program Green Manifesto je také úzce spojen s programem frakce zelených v EP. I ve volbách v roce 2004 postupovaly všechny členské strany podle společného manifestu.

Ve vládním prohlášení je důraz kladen na politické cíle a úspěchy vládní strany. Vzhledem k tomu, že evropské politické strany se nestávají vykonavateli vládní moci na úrovni EU, nemůžeme hovořit v souvislosti s EFSZ o vládních prohlášeních.

2.6. Financování evropských politických stran

Vymezení evropských politických stran v evropském právu souvisí také s jejich financováním. Těmto stranám zabezpečovaly příspěvky a personál jejich frakce v EP z rozpočtu EP. Prostředky pro politické strany na evropské úrovni nesmějí být použity přímo ani nepřímo na národní úrovni. Financování politických stran ze společného rozpočtu ES může být poskytnuto evropským politickým stranám, které předloží stanovky a splňují následující předpoklady:

- strana nebo její národní komponenty musí být zastoupeny EP nebo v národních nebo v regionálních parlamentech zástupci z nejméně pěti členských států; nebo
- musí v nejméně pěti členských zemích dosáhnout nejméně 5% hlasů voličů při posledních volbách do EP.
- musí mít sídlo v EU;
- musí mít v EP vytvořenou frakci nebo mít v úmyslu vytvořit frakci či se připojit k existující frakci;
- musí ve svém programu a svojí činností dodržovat základy demokracie, ochranu lidských práv jakož i právního státu, zakotvené ve Smlouvě o EU.

Evropské strany mají mít právní subjektivitu a mohou nabývat movitý a nemovitý majetek a vystupovat před soudem. Financování přitom bude poskytnuto pouze té straně, která nejméně 25% svého rozpočtu obdrží z jiných zdrojů než z rozpočtu ES.

Ve financování evropských zelených stran a jiných politických stran není téměř žádný rozdíl, pouze hierarchie důležitosti jednotlivých zdrojů se může lišit.

Je možné rozeznávat čtyři zdroje financí, které lze rozdělit na vnitřní a vnější. Za vnitřní zdroje jsou považovány jednak členské příspěvky a jednak dávky, jež straně odvádí za ní zvolní poslanci. Mezi vnější zdroje patří příspěvky za hlasy, které strana získala ve volbách a prostředky nepřímého financování strany. U ekologických stran plyne nejvíce prostředků právě z těchto zdrojů nepřímého financování, kdežto placení členských příspěvků u nich není zdaleka tak běžné.

Ve stanovách Federace jsou jako zdroje definovány členské poplatky, dary a jiné příspěvky. Nikde však není definováno, co je jinými příspěvků myšleno. Členská strana, která neplní své finanční závazky riskuje, že bude Federací zbavena svých hlasovacích práv. Nejdůležitější osobou v otázkách financí je

pokladník Federace, který např. sestavuje rozpočet, určuje výši ročních poplatků pro jednotlivé členské strany, spolupracuje se skupinou zelených v EP na vytváření rozpočtu pro financování společných projektů apod. Všechny účty Federace jsou podrobovány přísnému auditu (Fiala, Mareš 2001: 94).

Federace má nárok také na příspěvek z EU, protože splňuje všechna kritéria vymezující evropskou politickou stranu, jak ji definovala Smlouva o EU a jak bylo již zmíněno výše.

3. EFGP a funkce politických stran

Základním problémem při zkoumání toho, jaké funkce a jak Evropská federace zelených stran plní, je stejně jako v případě jiných politických stran na evropské úrovni fakt, že se jedná o subjekty poměrně nové, které za sebou zatím nezanechaly žádnou významnější stopu, která by mohla být použita pro zkoumání jejich skutečné činnosti v rámci evropského politického systému. Většinu dat o jejich záměrech a cílech, tedy o tom, co spadá pod funkce, které jako politická strana v rámci politického systému plní, je třeba získávat ze základních programových dokumentů, v případě EFGP tedy hlavně z Charty a Stanov.

3.1. Teoretická východiska – katalogy funkcí

Dalším, v tomto případě spíše teoretickým problémem je, jaký katalog funkcí vlastně zvolit.⁶ Na výběr jsou v zásadě dvě základní teoretické koncepce: první je spíše sociologizující, ta za základní znaky politické strany považuje hlavně ideologii a patronaci; druhou možností je také dnes již klasická koncepce Gabriela A. Almonda a G. Bingham Powella, která interpretuje politický proces jako mechanismus přeměny inputs na outputs. V tomto případě bude mít zcela jistě větší výpovědní hodnotu použití Almondova a

⁶ Jedná se o funkce, které v rámci politického systému plní jednotlivé strany tak, jak o nich mluví například Fiala a Strmiska (1998: 63).

Bingham Powellova přístupu. Ti mluví o šesti základních funkcích politických stran v procesu konverze. První z nich je formulování požadavků, druhou agregování jednotlivých partikulárních zájmů do větších a přitom pokud možno prosaditelných celků, na základě těchto agregovaných zájmů jsou následně formulována pravidla, čtvrtou funkcí je jejich zavádění a následné prosazování, pátou je další úprava těchto pravidel na základě zpětné vazby a šestá funkce je komunikace v rámci politického systému i s jeho okolím. Další autoři tento primárně šestifunkční katalog doplňují o další dvě funkce, kterými jsou udržování a další přizpůsobování systému jako celku a rekrutování a výcvik politických elit nezbytných pro fungování celého systému (Fiala, Strmiska 1998: 64). Je ovšem nezbytné poznamenat, že politická věda se v žádném případě nespokojila s těmito dvěma pokusy o popis funkcí stranických systémů, respektive stran. Značná část dalších autorů však více či méně vědomě alespoň do jisté míry čerpá z těchto prací. V dnešní době je politologickými vědci nejčastěji využívána upravená verze Almondova a Bingham Powellova katalogu, jejímž autorem je Klaus von Beyme. Ten redukuje celé spektrum funkcí na pouhé čtyři základní a aplikuje je na samotné politické strany. Tyto funkce dle Beymeho jsou: 1. funkce vymezení cíle (tedy ideologie a programatika), 2. funkce artikulace a agregace společenských zájmů, 3. funkce mobilizace a socializace občanů v systému (především během voleb) a 4. rekrutování elit a vytváření vlády (Beyme 1982: 25, dle Fiala, Strmiska 1998: 69).

3.2. Aplikace von Beymeho katalogu

Funkce vymezení cíle

Co se týče první funkce dle Beymeho, je situace Evropské federace zelených stran poměrně jasná. Charta EGP, přijatá na jejím druhém Kongresu, který se konal 13. a 14. října 2006 v Ženevě, je vlastně formulací vůdčích ideologických principů strany. Tyto principy, tak jak jsou vyjádřeny v názvech jednotlivých kapitol Charty, jsou: Zodpovědnost vůči životnímu prostředí, Svoboda skrze sebeurčení, Diverzita jako nezbytná podmínka a

Nenásilí. Všechny tyto prvky shrnují pod hlavičku pojmu „trvale udržitelný rozvoj“ (Sustainable development), který se tak stává základním mottem ideologie Evropské federace zelených stran. Dalším programovým dokumentem EFGP je pak také na ženevském kongresu 14. října přijatý dokument „A Green Future for the Europe“. Svě cíle Evropská strana zelených tedy rozhodně vymezuje.

Funkce artikulace a agregace společenských zájmů

Druhou funkcí dle Beymeho katalogu je artikulace a agregace společenských zájmů. Integrální součástí Evropské federace zelených stran je frakce Evropského parlamentu Zelení – Evropská svobodná aliance (Gr-EFA) (Podle odstavce b článku 6 Stanov jsou „členové frakce Zelených v Evropském parlamentu automaticky považováni za způsobilé ke členství ve Federaci...“ – toto samozřejmě neplatí pro členy frakce EFA, ti jsou členy stejnojmenné politické strany, která si je s Evropskými zelenými ideologicky blízká, avšak samostatná). Podle článku 2 odstavce f Stanov je jedním z cílů EFGP „zajišťovat úzkou spolupráci a organizovat iniciativy mezi Federací a frakcí Zelených v Evropském parlamentu“. Z toho vyplývá, že oficiálním způsobem, jak EFGP artikuluje své zájmy na evropské úrovni, je právě prostřednictvím Gr-EFA a jejích poslanců Evropského parlamentu (s dříve zmíněnou výjimkou poslanců EFA). Svou roli při artikulaci zájmů hrají samozřejmě i národní strany, které jsou členy EFGP a mohou prosazovat zájmy federace na národní úrovni. Fakt, že EFGP je v první řadě federací národních Zelených stran, je sám o sobě důkazem o agregaci zájmů par excellence. Jednotlivé evropské Strany zelených nutně musí usilovat o kompromisy a agregovat své zájmy, jinak by existence něčeho takového, jako je Evropská federace zelených stran s vlastním programem, nebyla vůbec možná.

Funkce mobilizace a socializace občanů

Třetí funkci definuje Beyme jako mobilizaci a socializaci občanů. Zde již situace není tak zcela jednoznačná jako v předchozích případech. Jak již

bylo mnohokrát řečeno, EFGP je v první řadě federací národních stran, v jejichž případě je mobilizace a socializace občanů zcela nepochybná, vzhledem k tomu, že se všechny aktivně účastní demokratické politické soutěže. EFGP se této soutěže účastní na evropské úrovni skrze Gr-EFA a institut přímých voleb do Evropského parlamentu.

Kromě této nepřímé cesty, jak mobilizovat a socializovat občany, organizuje Evropská federace zelených stran i své vlastní aktivity, iniciativy a pracovní skupiny. Jedním z příkladů může být tzv. Heerlenská skupina. Ta se poprvé sešla v lednu 2002 v nizozemském Heerlenu. Jednalo se vlastně o setkání členů čtyř různých zelených stran⁷, které spojovala specifická vize: „Chtěli jsme celoevropské volby, Evropské volební listiny a Evropské volební strany, ale ze všeho nejdříve evropskou komunikaci Zelených, která by napomohla dalšímu rozvoji evropské zelené myšlenky“ (Tabak 2006: 1). Byla to zásluha právě Heerlenské skupiny, že se součástí Stanov EFGP stalo i individuální členství. Od svého založení se aktivně účastnila například přeshraniční volební kampaně ve volbách do Evropského parlamentu 2004 nebo Evropského sociálních fóra v Londýně. V současné době se skupina specializuje hlavně na organizaci komunikace, například sestavila vlastní mailovou skupinu, vydává elektronický bulletin, připravuje se na organizaci celoevropské letní univerzity v roce 2007 nebo 2008.

Dalším příkladem mobilizačních aktivit (tentokrát však ne již spojených výhradně s politikou) je projekt „Společná energie a Kampaň ke klimatickým změnám“ (Common Energy & Climate Change Campaign). Jak již název odpovídá, skupina shromážděná kolem tohoto projektu se zaměřuje v první řadě na informování o problematice energií a jejich úspor a souvislostí s klimatickými změnami. Pro Gr-EFA se podíleli na zorganizování konference k chystanému spuštění scénáře Evropské Komise pro zelenou energii a transportní politiku (Scenario for a green energy and transport policy), při příležitosti týdne mobility prezentovali strategii k informování o tzv. městské

⁷ Agalev, Bündnis 90/Die Grünen Nordrhein Westfalen, Écolo a GroenLinks.

„soft-mobilitě“ (hromadná doprava, sdílení osobních vozidel, doprava kolmo a pěšky), nazvanou Move green! a na svém kontě již mají i další akce podobného typu. Tyto zmíněné iniciativy a velké množství dalších tvoří jádro socializačních a mobilizačních aktivit Evropské federace zelených stran.

Funkce rekrutování politických elit a funkce tvorby vlády

Minimálně tuto funkci je pro empirickou aplikaci zcela nezbytné rozdělit na dva procesy: samotné rekrutování politických elit a na funkci tvorby vlády. Beyme koneckonců sám hovoří o tom, že ačkoliv jeho cílem bylo vytvořit katalog co nejmenší, který by se vyhnul nekonečnému dělení a klasifikování jednotlivých funkcí, v praxi k němu stejně většinou dojde. Beyme k tomu dodává, že proti takovému vývoji nelze nic namítat, pokud je množství funkcí skutečně empiricky analyzováno a funkce nejsou jen prostě vypočítávány (Beyme 1982: 360-361, dle Fiala, Strmiska 1998: 70). Pokud je v tomto kontextu pojem „vláda“ definován jako „představitel exekutivní moci“, je toto evidentně jeden z případů, o kterých Beyme mluví, jelikož nejbližším ekvivalentem vlády je na evropské úrovni Komise. Výběr jejích členů však nemá žádnou návaznost na volby do Evropského parlamentu, což je oblast, kde EFGP primárně působí. Na této úrovni nemá proto smysl uvažovat o funkci tvorby vlády v užším slova smyslu. Zcela opačná je však situace při širším pohledu na inkriminovaný pojem, tedy pokud je do „vlády“ zahrnut i již zmiňovaný Evropský parlament. Logičtější by však bylo zabývat se nejprve problematikou rekrutování elit.

Základním způsobem získávání politických elit je zapojování politiků, pracujících dosud na národní úrovni (ve stranách Zelených, ale často například i v různých neziskových organizacích, občanských sdruženích apod.) do práce pro EFGP na úrovni Evropy. Kromě tohoto „přetahování“ politiků je si však Evropská federace zelených stran schopna vytvářet elity vlastní, vzniklé přímo v jejích strukturách, a to díky institutu individuálního členství. O různých variantách členství obsáhle pojednávají Stanovy Evropské federace zelených stran. Podle něj (článek 6) se členy EFGP mohou stát kromě politických stran a zelených poslanců Evropského parlamentu i

jednotlivci. Ti mohou ve struktuře Federace získat status čestných členů (za „obzvláště významný příspěvek k rozvoji Zeleného myšlení nebo Zelených struktur“ [odst. a čl. 6 Stanov]), dárců („status dárce je otevřen pro osoby a organizace, které si přejí finančně přispět na Zelené politiky na evropské úrovni“ [odst. c čl. 6 Stanov]) nebo příznivců (podle odst. d čl. 6 Stanov je status příznivce „otevřen každé osobě, která si přeje zapojit se do Zelených struktur na této evropské úrovni a souhlasí s Guiding principles). Kromě rekrutování politických elit již vytvořených a „vycvičených“ na národní úrovni tak tímto způsobem může EFGP získávat další potenciální politiky.

Co se týče samotného procesu tvorby vlády, Evropská federace zelených stran ve své současné podobě „zažila“ jedny volby do Evropského parlamentu (v roce 2004) a byla v nich relativně úspěšná. Celkový zisk Gr-EFA, v níž jsou sdružení členové EFGP, v těchto volbách činil 42 mandátů (z celkových 732), z toho 5 obsadili členové EFA a 37 připadlo samotným Zeleným. Nejvíce z nich je samozřejmě z Německa (13), na druhém místě stojí francouzští Les Verts s 6 mandáty, žádná další strana nedosáhla více než dvou europoslanců. Jestliže nebude bráno v potaz fakt, že Zelení a EFA formálně vytvořili společnou frakci až od roku 1999 a jejich zisky budou vyhodnocovány společně, je oprávněné tvrzení, že počet křesel, získaných při volbách do EP, je relativně konstantní již od voleb v roce 1989. V těch obě formace společně získaly 43 mandátů. O pět let později to bylo 47. V roce 1999 pak 48 a v roce 2004 již zmiňovaných 42. Na hlasech samotných Zelených je přitom možno sledovat postupný nárůst preferencí s velkými skoky v letech 1989 a 1999, kdy získali o devatenáct, respektive jedenáct hlasů více než v předchozích volbách (1984-10, 1989-29, 1994-28, 1999-39, 2004-37). Naproti tomu vrchol volebních preferencí EFA nastal v roce 1994, od té doby počet získaných mandátů klesá (1984-10, 1989-14, 1994-19, 1999-9, 2004-5). V současné době má Gr-EFA v Evropském parlamentu 5 předsedů výborů, 7 místopředsedů výborů a jednoho místopředsedu EP (jeden z místopředsedů je členem EFA, ostatní jsou Zelení). Aktivity zelených poslanců se aktuálně soustředí hlavně na parlamentní projednávání Směrnice o službách, ke které zaujímají poměrně vyhraněný a rozhodně ne

pasivní postoj. Zdá se tedy oprávněné i tvrzení, že Evropská federace plní jak funkci rekrutování elit, tak tvorby vlády (zde s omezením v podobě nemožnosti přímého přístupu k exekutivě).

3.3. Aplikace Katalogu funkcí Winfrieda Steffaniho

Jak již však bylo nepřímo řečeno na počátku kapitoly, Klaus von Beyme rozhodně není jediný, kdo se funkcemi politických stran v politickém systému zabývá. Je proto možné pro získání přesnějšího obrazu o skutečném statutu EFGP provést srovnání i s jiným katalogem. Nabízí se například práce Winfrieda Steffaniho, který se snažil o vymezení celospolečenských funkcí stran. Tento katalog je v části svých funkcí tomu Beymeho podobný, soustředí se však i na některé, jež Beyme opomíjí. Stefani došel ke čtyřem základním funkcím. Jako první jmenuje funkci strany jako výrazu společenských sil jakož i ideologických a/nebo programatických cílů a požadavků. Druhou funkcí strany je její využití jako nástroje užívání moci. Třetí funkcí politických stran je podle Steffaniho zprostředkování demokratické legitimace pro závazná rozhodnutí. Poslední funkcí politických stran je jejich působení jako zájmových skupin ve vlastních záležitostech a zprostředkování politického vedoucího personálu (Fiala, Mareš 2001: 139).

Strana jako výraz společenských sil a ideologických a/nebo programatických cílů

První funkce je svým obsahem značně podobná Beymeho první funkci. Zdá se evidentní, že Evropská federace zelených stran je reprezentantkou určitého segmentu společenských sil. Je tvořena národními stranami a jednotlivci, které v první řadě spojuje vážný zájem o problematiku životního prostředí, trvale udržitelného rozvoje a lidských práv.⁸

⁸ Otázka programaticky byla podrobně řešena již při zkoumání funkcí dle Beymeho.

Využití strany jako nástroje užívání moci

Druhá funkce je pro tuto práci vhodnějším vyjádřením mocenské povahy strany, než Beymeho 4. funkce. EFGP na své nejvyšší úrovni určuje programové priority, které jsou pak aplikovány a prosazovány Zelenými poslanci na půdě Evropského parlamentu. Z tohoto pohledu je Evropská federace zelených stran jednoznačně používána jako nástroj k užívání moci. Jak již však bylo zmíněno, tato moc je v zásadě omezena právě jen na úroveň EP. Rada je pod kontrolou vlád členských států a Komisi může EFGP ovlivnit pouze v procesu jejího výběru a schvalování, opět skrze hlasování v Evropském parlamentu.

Zprostředkovávání demokratické legitimace pro závazná rozhodnutí

Třetí funkce je zajímavým prvkem Steffaniho katalogu. Tento bod je evidentně nejproblematictější. Pro jeho zodpovědné vyřešení by bylo nezbytné rozuzlit celý problém takzvaného demokratického deficitu na úrovni EU. Jak podotýkají Fiala a Mareš (2001: 147), reprezentanty občanů jsou spíše národní strany, než odvozené strany evropské. Ty mají legitimitu z národních voleb a skrze ně je také jediná možnost, jak prokázat jistou míru legitimacy i pro evropské politické strany, jelikož volby do Evropského parlamentu vzhledem k jejich současným problémům (nízká účast, nominace politiků druhého řádu, protestní hlasování, převaha národních témat) dostatečný legitimizační potenciál nemají. Vzhledem k tomu, že Evropská federace zelených stran sdružuje národní strany na základě jejich svobodné volby a vzhledem k tomu, že zapojení většiny těchto stran do EFGP je již delší dobu deklarované a zřejmé, dá se minimálně předpokládat, že voliči EFGP jako zastřešující organizaci, řídící aktivity Zelených na úrovni EP, akceptují. Závěrem tedy může být, že EFGP i toto kritérium, byť s výhradou, splňuje.

Působení strany jako zájmové skupiny ve vlastních záležitostech zprostředkování elit

Co se týče čtvrté funkce, dá se poměrně bez výhrad říci, že ji také plní, minimálně když svým členským stranám poskytuje nadnárodní orgány a má své vlastní představitele.

3.4. Závěr

Po prozkoumání praktické existence jednotlivých funkcí dle Beymeho katalogu se zdá oprávněné tvrzení, že minimálně podle tohoto katalogu Evropská federace není politickou stranou jen dle jména (dle článku 1 Stanov je jeden z platných názvů EFGP i „Evropská strana zelených“ [European Green Party]), ale i podle funkcí, které vykonává v rámci politického systému Evropské unie (samozřejmě stále za implicitního předpokladu, že Evropská unie opravdu vlastní politický systém má). Zdá se, že odchylky od Beymem stanoveného schématu (například omezení funkce tvorby vlády), je možno přisoudit spíše specificitě prostředí, ve kterém se tato politická strana pohybuje, než nedostatku její vlastní „stranickosti“.

Dle Steffaniho katalogu by se Evropská federace zelených stran dala považovat za politickou stranu, byť s poměrně silnou výtkou v podobě množství legitimacy, jímž disponuje.

4. EFGP a typologie politických stran

Jak už upozornili ve své publikaci Petr Fiala a Maximilián Strmiska (1998), typologie politických stran se střetává s množstvím obtíží, včetně nepružnosti vůči novým podmínkám, ve kterých politické strany operují, což bude v této práci jednou z hlavních překážek.

EGP vznikla oficiálně roku 2004 a svým pan-evropským charakterem, specifickou organizační strukturou a ideologickým záběrem se vymyká

tradičním uznávaným typologiím. I přesto se v této práci pokusíme o jisté porovnání EGP s určitými typy politických stran v rámci jejího možného zařazení do nejznámějších typologií.

V první části textu krátce porovnáme politickou stranu s evropskou politickou stranou, v druhé části budeme vycházet z vývojových organizačních typologií a v poslední části se budeme věnovat relativně novým typologiím použitelným pro Eurostrany. Kvůli lepší orientaci na tento účel budeme na EU nahlížet zevnitř jako na jednotný politický celek, který by podle Sartoriho typologie stranických systémů představoval zřejmě systém umírněného až polarizovaného pluralismu.

4.1. Politická strana a Eurostrana

Definici politické strany efektivně podává Sartori, který ji charakterizuje jako *politickou skupinu, která se účastní voleb, a která je schopná jejich prostřednictvím prosadit své kandidáty do veřejných úřadů* (Sartori 2005: 65). Tento popis základních charakteristik je sice dost nejasný a opomíná programové, ideologické a organizační znaky, ale obsahuje základní podmínku pro politické strany – účast ve volbách. Ostatní prvky jsou proměnlivé z hlediska odlišnosti politických stran a právě tento aspekt účasti ve volbách dělí politické strany od ostatních seskupení, zájmových skupin a dalších institucí.

Evropská politická strana, případně politická strana na evropské úrovni je relativně nový pojem, který je v primárním právu ES vágně upravený až ve Smlouvě o EU (článek 191): „Politické strany na evropské úrovni jsou důležitým faktorem integrace v rámci Unie. Přispívají k formování evropského vědomí a politické vůle občanů Unie.“ Primárně právo nijak neupravuje fungování těchto transnacionálních stranických seskupení, ani v návrhu Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

Podmínky pro financování Eurostran z fondů EU, a tím i podmínky pro uznání nadnárodní strany, jsou však pevně stanovené v Nařízení EP a Rady (ES) č. 2004/2003 ze 4. listopadu 2003 o statutu a financování politických stran na evropské úrovni. Tyto podmínky však prošly v posledních letech množstvím kritik pro jejich diskriminační charakter, včetně žaloby poslanců EP u ESD za porušení pluralitních a demokratických hodnot.⁹

Evropská strana zelených byla uznaná v rámci daných podmínek za stranu na evropské úrovni v únoru 2004 jako nástupnická strana Evropské federace stran zelených a jako jednotná strana se účastní voleb do EP, kde je v současnosti čtvrtou nejsilnější frakcí.

4.2. Vývojová organizační typologie

Podle původního jednoduchého Duvergerova rozdělení politických stran na elitní a masové, najdeme v EGP znaky obou typů. Aspekt elitní strany, která preferuje kvalitu členů před jejich množstvím prostřednictvím vlivných osobností na lokální a národní úrovni sice ve stanovách EGP nenajdeme, avšak jako strana s konkrétním ideologickým zaměřením se snaží o jistou úroveň svého členského zastoupení stanovením kritérií pro vstup do svých struktur. S EGP je spojena také spíše slabá decentralizovaná organizační struktura typická pro transnacionální strany i přes to, že po transformaci Evropské federace stran zelených se vedení pokusilo o vybudování efektivnějšího stranického aparátu s určitými delegovanými pravomocemi od národních složek. Slabá stranická disciplína je výsledkem sdružení 32 ekologických stran, z nichž většina se zabývá a současnými politickými a společenskými problémy. Také celkový postoj k EU je rozdílný, přičemž v EGP je možné najít eurooptimistické stejně jako euroskeptické proudy. Tento aspekt nezávislosti reprezentantů je charakteristický i pro elitní strany v Duvergerově pojetí.

⁹ Nařízení udává pro založení Eurostrany seskupení politických stran min. ¼ členských států, tj. víc než ze 6 států; omezuje dárčovství; zakazuje financování jiných stran, včetně vnitrostátních politických stran; koriguje výdajovou část apod.

Typické prvky masové strany jako mimoparlamentní vznik, či ztotožňování se stranickou ideologií a ne s lídrem strany vede k závěru, že EGP by mohla být jakýmsi předělem mezi oběma typy, případně se do Duvergerovy typologie nehodí vůbec.

Kirschheimerova univerzální, catch-all strana není svým ideologickým odosobněním a silným centrálním vedením s EGP slučitelná. Posilněním některých rysů catch-all strany spolu s organizační stránkou masové strany je charakteristická kádrová strana. Často kritizovaný model Katze a Maira se však také nevztahuje dostatečně na působení EGP, kromě finanční závislosti na státě, která je porovnatelná se závislostí evropských politických stran na financování z fondů EU. Narozdíl od kádrových stran si však EGP zabezpečuje své příjmy taktéž členskými příspěvky a jinými finančními aktivitami.

4.3. Typologie L. Diamonda a R. Gunthera

Zajímavou možnost stranické typologie, která také vychází z původní vývojové typologie představili Larry Diamond a Richard Gunther¹⁰, přičemž zohlednili více aspektů, včetně organizačního rozsahu. Strany rozdělili na elitní, masové, etnické, elektorální a strany hnutí, které diferencovali do podskupin na základě rozdělení pluralistických a proto-hegemonických stran, vztahu k ideologii a programatice apod. S ohledem na EGP se zaměříme na poslední dvě kategorie, které výstižněji reagují na současnou podobu evropských politických stran. Elektorální strany se slabší organizační strukturou jsou produktem socioekonomických změn a technologického pokroku, a představují základnu pro catch-all, programatické a personalistické strany. Evropští zelení se vyznačují charakteristickými znaky zejména *programatické strany*, která má poměrně decentralizovanou strukturu zaměřenou na volební kampaň. Tento aspekt je

¹⁰ Blíže viz Diamond, L., Gunther, R. (2001): Types and Functions of Parties.

viditelný v pragmatických změnách jednotlivých volebních kampaní od prvních přímých voleb do EP, které se soustřeďují často na problematiku s vysokým obecným zájmem na přilákání širšího spektra voličů. Zároveň podobně jako programatická strana se EGP soustředí na vyjádření relativně koherentní programatické agendy, která se zakládá na ideologických výzvách zelené politiky spolu se sociálně zaměřenými prioritami. Z toho vyplývá i další aspekt strany týkající se cílové voličské základny, která je logicky omezenější a víc specifikovaná než u catch- all a masové strany. Strana zelených se vymezuje svým speciálně zaměřeným programem ve středolevé pozici na pravolevé ose jak na postmaterialisticky smýšlející, tak i na mírně levicové voliče.

Ve strategii a organizační struktuře EGP najdeme také prvky, které Gunther s Diamondem přičítají subtypu strany hnutí, *levolibertariánské straně*. Ta se vyznačuje postmaterialistickou orientací, negativním postojem k dominanci trhu a byrokracie a preferuje sociální solidaritu. Tyto preference jsou shodné s EGP, stejně jako slabé postavení vedení, hierarchické struktury a centrální kontroly, která může ústít do rozličných protestních aktivit.

4.4. Wolinetzova typologie

S. B. Wolinetz¹¹ pojal svou typologii odlišně od Katze a Maira a ostatních vývojových typologií, které odrážely primárně jen organizační stránku politických stran. Ve své analýze navázal na dílo Stroma a pokusil se o vytvoření modelů vhodných pro samotné strany i pro jejich frakce na různých úrovních. Mezi tři kategorie patří strany ucházející se o hlasy (*vote-seeking*), které soustředí svou strategii na maximalizaci volební podpory s cílem volebního vítězství. Strany ucházející se o úřad (*office-seeking*) se vyznačují svým pragmatickým přístupem k zabezpečení místa ve vládě, např. v koalici na úkor voličské podpory, či prosazování svého programu. Poslední kategorií jsou strany usilující o prosazení programu (*policy-seeking*), mezi

¹¹ Blíže viz Wolinetz, S.B. (2002): Beyond the Catch- all Party.

něž bychom mohli zařadit i EGP na základe jejích jasně vymezených priorit v ekologické a sociální oblasti. Tato skupina je příznačná svými prvky artikulace speciálních zájmů a ideologií na úkor získávání hlasů a účasti ve vládě. V současnosti se většina zelených stran, včetně EGP, chová pragmatičtěji a jejich program už není tak vyhraněný, aby se daly zařadit mezi strany nezajímající se o maximalizaci své moci, ještě stále jsou však vázané Globální chartou zelených a soustředí se na konkrétní voličskou základnu. Charakteristická je relativně nízká úroveň užívání nových technologických prvků při volební kampani, která se v EGP projevuje rezignováním na příliš aktivní mediální kampaň a o to intenzivnější debata v rámci stranických struktur o preferovaných prioritách a budoucím směřování.

4.5. Typologie transnacionálních stranických seskupení

Narozdíl od předcházejících teoretických modelů sa tyto soustředí na aktuálnější typologii, která bere v úvahu existenci nových stranických subjektů překračujících hranice jednoho státu.

Oskar Niedermayer se ve své práci snažil o vytvoření typologie Eurostran s ohledem na stupeň interakce mezi jejími národními složkami.¹² Nejslabší formou spolupráce jsou relativně nezávazné *kontakty* národních politických stran. Vyšší závaznost vykazuje forma *kooperace*, která ústí do postupného formování jakési stranické struktury. Posledním Niedermayerovým typem je *integrace* národních stran v supranacionální stranické organizaci, jejíž členové delegovali část pravomocí na nadnárodní reprezentaci jak tomu je i v případě EGP. EGP svojí rozvíjející se organizační strukturou a postupným sjednocováním vnitřních proudů už překročila počáteční dvě formy interakce. Niedermayerova typologie je sice pro současné evropské politické strany dostačující, protože ani jedna ještě nepřekročila práh spolupráce integrace, omezuje však prostor pro budoucí možný vývoj těchto interakcí.

¹² Blíže viz Fiala, P., Mareš, M. (2001): Vymezení evropských politických stran.

Typologie Dimitrise Tsatsose¹³ zohledňuje rozdíl od Niedermayerovy aspektu členství v Eurostranách na základě jejich původního vymezení ve Smlouvě o EU. Jako první vymezil konfederativní model evropské stranické organizace, která koordinuje práci národních subjektů a umožňuje nejen členství národních stran ale také přímé individuální členství. Federativní typ představuje možnost individuálního členství v působení národních stranických subjektů a zároveň přináší možnost členství občanů EU bez jejich zastoupení v národních stranách. Posledním typem tak je supranacionální model, který kopíruje nadnárodní organizaci EU, s přímým zastoupením jednotlivců na supranacionální úrovni. Tato typologie představuje určitou inovaci oproti předcházející s vhodným důrazem na možnosti individuálního členství, Tsatsos se však nezaměřil dostatečně na jasné vymezení posledního supranacionálního typu. Původní ECGP by patřila mezi reprezentanta konfederativního seskupení. V tomto kontextu bychom ale EGP mohli zařadit k prvnímu modelu, zejména kvůli automatickému individuálnímu členství v EGP v případě členství v jedné z národních složek.

Zřejmě nejatraktivnější teoretický model typologie stran na evropské úrovni představili Simon Hix a Christopher Lord (Fiala, Mareš 2001: 12), kteří využili vnitřní i vnější organizaci strany. Slabá vnitřní organizace s jednoduchými institucemi představuje model transnacionální stranické kooperace, do které bylo možné zařadit i EFGP. Silná vnitřní organizace s jednoduchými institucemi vytváří předpoklad evropské parlamentní strany jako tomu je v případě parlamentní frakce Skupiny zelených v EP. Slabá vnitřní organizace a složené instituce jsou základem vznikajících evropských stran, mezi které zařadili Hix s Lordem PES a EPP, v současnosti tam můžeme přiřadit také EGP, která má komplexní vnitřní stranický aparát, zároveň je však ještě příliš decentralizovaná. „Ideální“ formu strany na

¹³ Blíže viz Fiala, P., Mareš, M. (2001): Vymezení evropských politických stran.

evropské úrovni představuje kombinace silné vnitřní organizace a složených institucí jako je to v případě většiny politických stran na národní úrovni.

4.6. Závěr

Evropskou stranu zelených nemůžeme ještě v současnosti považovat za jednotnou politickou stranu relativně nezávislou na svých členských národních stranách v tradičním smyslu. K původnímu konceptu politické strany se blíží víc než její předchůdce, Evropská federace stran zelených, chybí jí však ještě vnitřní koherence a větší stranická disciplína národních složek.¹⁴ Na druhé straně je ale možné předpokládat, že EGP vytváří ve své současné podobě jakýsi most mezi původním vymezením politické strany a ostatními seskupeními národních politických stran na evropské úrovni. To v tomto případě znamená představení EGP jako nového typu politické strany na hranici klasických stranických typů a nových nespécifikovaných typů.

5. Shrnutí

Z hlediska charakteru Evropské strany zelených v obecných rysech lze najít zřejmé znaky politické strany. EGP má jasně definovanou organizační strukturu, v programatice jsou zastoupeny všechny programy typické pro politické strany, jsou také jasně dané podmínky členství a fungování financování strany. Ve svých programech EGP vymezuje své zájmy a cíle, kterých se snaží dosáhnout. Dále se EGP prostřednictvím své frakce v EP účastní voleb, skrze něž získává podíl na politickém rozhodovacím procesu.

Po zhodnocení dvou různých katalogů funkcí politických stran se zdá oprávněné tvrzení, že Evropská federace zelených stran z tohoto úhlu pohledu splňuje elementární podmínky pro to, aby mohla být považována za

¹⁴ Přestože slabá stranická disciplína, např. v stranickém systému USA, nepředstavuje překážku pro definování politické strany, v evropském kontextu je nutné, aby jednotlivé vnitřní proudy dokázaly jednotně prosazovat konkrétní cíle stranické politiky, preferencí apod.

skutečnou politickou stranu. Při takovémto zhodnocení je samozřejmě zcela nezbytné brát v potaz „sui genesis“ charakter Evropské unie a jejích institucí a také relativně značnou dynamiku vývoje celé oblasti. Oficiální program EGP je v době napsání této práce starý zhruba měsíc, stejně jako Charta, která definuje základní ideologické postoje, zájmy a cíle strany. A měsíc je velmi málo na opravdu validní zhodnocení chování strany v rámci stranického systému.

Z pohledu vývojových organizačních typologií nelze zcela bez výhrad zařadit Evropskou stranu zelených do některého z typů. V typologii transnacionálních stranických uskupení bychom mohli spíše najít uspokojivý základ pro pojetí současných evropských politických stran, tedy i EGP, avšak i zde najdeme některé prvky, kvůli kterým EGP musíme označit spíše jako speciální typ na pomezí klasických stranických a ještě nespecifikovaných typů.

Vývoj evropských politických stran úzce souvisí s vývojem samotné evropské integrace a je zřejmé, že dokud nebudou odstraněny některé její složité aspekty, jako je často zmiňovaný demokratický deficit nebo forma evropského občanství, strany na evropské úrovni nebudou moci fungovat úplně stejně jako strany na úrovni národní.

6. Použitá literatura a zdroje:

- Bican, V. (2001): Evropská federace stran zelených. In: Fiala, P., Mareš, M. (2001): *Evropské politické strany*. Brno: IIPS, s. 84 – 99.
- Bomberg, E. (1998): *Green Parties and Politics in the European Union*. London: Routledge.
- Diamond, L., Gunther, R. (2001): Types and Functions of Parties. In: Diamond, L., Gunther, R. (eds.): *Political Parties and Democracy*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Fiala, P.; Mareš, M.(2001): Vymezení evropských politických stran. In: Fiala, P.; Mareš, M. (eds.): *Evropské politické strany*. Brno: IIPS, s. 9-23.
- Fiala, P.; Mareš, M. (2001): Evropský systém politických stran a volby do Evropského parlamentu. In: Fiala, P.; Mareš, M. (eds.): *Evropské politické strany*. Brno: IIPS, s.138 – 153.
- Fiala, P., Strmiska, M. (1998): *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal.
- Gaffney, J.(ed.-1996): *Political parties and the European Union*. London: Routledge.
- Katz, R.S., Mair, P. (2002): The Ascendancy of the Party in Public Office. Party Organizational Change in Twentieth- Century Democracies. In: Gunther, R., Montero, J.R., Linz, J. J. (eds.): *Political parties. Old Concepts and New Challenges*. Oxford: Oxford University Press.
- Pečínka, P. (2002): *Zelená zleva?* Brno: G plus G.
- Sartori, G. (2005): *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu*. Brno: CDK.
- Strmiska, M., Hloušek, V., Kopeček, L., Chytilík, R. (2005): *Politické strany moderní Evropy. Analýza stranicko- politických systémů*. Praha: Portal.
- Wolinetz, S.B. (2002): Beyond the Catch- all Party. Approaches to the Study of Parties and Party Organisation in Contemporary Democracies. In: Gunther, R., Montero, J.R., Linz, J. J. (eds.): *Political*

parties. Old Concepts and New Challenges. Oxford: Oxford University Press.

- Fiala, P. (ed.-1998): *Politické strany v Evropském parlamentu*, Brno: IIPS.
- Charta EFGP. URL <<http://www.europeangreens.org/cms/default/rubrik/9/9341.charterr.htm>>
- Evropská strana zelených. URL <www.europeangreens.org>
- Frakce Zelených/EFA v Evropském parlamentu. URL <www.greens-efa.org>
- Program A Green Future for Europe. URL <http://www.europeangreens.org/cms/default/dok/153/153995.a_green_future_for_europe@en.htm>
- Stanovy EFGP. URL <<http://www.europeangreens.org/cms/default/dokbin/147/147073.statutes@en.pdf>>
- Tabak, L. (2006): *Waking up from a Dream: Brief History of the Heerlen Group*. URL <<http://www.greenyourope.net/wp-content/Heerlen%20-%20a%20short%20history.doc>>

7. Příloha

Seznam členských zelených stran EFGP



Alternattiva Demokratika - Malta



Bündnis90/Die Grünen - Germany



Comhaontas Glas - Ireland



Cyprus Green Party - Cyprus



De Groenen - Netherlands



De Gronne - Denmark



Déi Gréng - Luxembourg



Die Grünen - Austria



Ecolo - Belgium



Ecologistoi-Prasinoi - Greece



Eesti Rohelised - Estonia



Federazione dei Verdi - Italy



Green Party - Bulgaria



Groen! - Belgium



GroenLinks - Netherlands



Grüne/Les Verts - Switzerland



Iniciativa per Catalunya Verds (ICV) - Spain



Latvijas Zala Partija - Latvia



Les Verts - France



Los Verdes - Spain



Miljöpartiet de Gröna - Sweden



Partido Ecologista "Os Verdes" Portugal



Partija Zelenykh Ukrainy (PZU) - Ukraine



Sakartvelo's mtsvaneta partia Georgia



Scottish Green Party - United Kingdom



Strana Zelených - Czech Republic



Strana Zelených (SZ) Slovakia



Stranka Mladih Slovenije (SMS) - Slovenia



The Green Party - Romania



The Green Party - United Kingdom



Vihreät - Finland



Zieloni 2004 - Poland



Zöld Demokraták Szövetsége - Hungary



Miljøpartiet De Grønne - Norway



Zelenaya Alternativa - Russia

Zdroj: Evropská strana zelených.